

Студент 1 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто відносини між державою та малим підприємництвом, вплив реформ Податкового кодексу України на розвиток малого підприємництва в умовах кризи та приклади державного регулювання підприємництва в розвинених країнах.

Аннотация. Осуществлен анализ отношений между государством и малым предпринимательством, влияние реформ Налогового кодекса Украины на развитие малого предпринимательства в условиях кризиса и примеры государственного регулирования предпринимательства в развитых странах.

Annotation. This article discusses the relationship between the state and small businesses, the impact of reforms of Ukraine's tax code on the small business development in the crisis and examples of government regulation of business in developed countries.

Ключові слова: підприємництво, економіка України, спрощена система оподаткування, державна реєстрація підприємств, мале підприємництво.

Актуальність даної теми полягає в тому, що на сьогоднішній день упорядкування та вдосконалення процесу створення та регуляції відносин між суб'єктами господарювання є важливим для подальшого розвитку малого підприємництва в Україні.

Вивченням даної проблеми займалися такі вчені, як: Старцев О. В., Варналій З. С., Абчук В. А., Ягудин С. Ю., Рюмин С. М. та ін.

Мета подальших досліджень – розкрити проблеми взаємовідносин між державним апаратом та малим підприємництвом в Україні та порівняти з прикладами розвинених держав.

Згідно з законодавчою базою України, відносини між державою і юридичними та фізичними особами-підприємцями, регулюються Конституцією України [1, с. 20], Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців" [2, с. 15] (далі – Закон про реєстрацію) та нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону [3, с. 8]. Спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань державного регулювання, державної реєстрації, ліцензування у сфері господарської діяльності є Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва (Держкомпідприємство), діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через віце-прем'єр-міністра України [4, с. 18].

Згідно зі ст. 4 Закону про державну реєстрацію юридичних та фізичних осіб-підприємців вважається засвідчення факту створення або припинення юридичної особи, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, а також вчинення інших реєстраційних дій, які передбачені Законом, шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

Держава ніколи не була байдужою до підприємництва, тому що, насамперед, бачила в ньому джерело поповнення своєї скарбниці. Але держава формувала законодавство, яке в цілому сприяло прогресу. Кожна країна проходить свій шлях і випробовує різні методи управління економікою, а отже, по-різному ставиться до підприємництва. Жодна з розвинених країн не оминула процесу державного втручання в підприємництво і регулювання економіки. Необхідність державного регулювання виходить з соціальних процесів. Проблема добробуту та зайнятості населення однаково стосується як підприємця, так і держави. Підприємець повинен ясно уявляти собі роль сучасної держави, яка зобов'язана планувати розвиток економіки на макrorівні окремої нації, знати міру економічного примусу.

Однією з причин появи малих підприємств стало стрімке розширення найрізноманітніших індивідуальних і суспільних потреб, а задоволені вони могли бути лише при відповідному розмаїтті пропозицій. Підприємець, замислюючи нову справу, повинен з самого початку і одночасно виконати стільки різноманітних і важких завдань, що це виявляється більшою частиною непосильним для окремих осіб. У зв'язку з цим сприяння держави має виражатися не стільки в регламентації, скільки в позитивній допомозі в кожному окремому випадку.

Для законодавчого забезпечення нормального розвитку та ефективної діяльності малого підприємства на різних етапах соціально-економічних реформ, необхідна розробка правових актів, що охоплюють основні питання діяльності малого підприємства, його взаємодії з органами влади всіх рівнів, судовими та правоохоронними органами. При цьому система цих актів повинна сприйняти в себе найбільш ефективні та прогресивні елементи ринкового законодавства країн з усталеними традиціями сприяння малому підприємству в умовах цивілізованої ринкової економіки. Згідно зі статтею 111 Податкового кодексу України фінансова відповідальність за порушення законів з питань оподаткування встановлюється і застосовується відповідно до цього кодексу та інших законів. Проте штрафні санкції за порушення платниками касової дисципліни встановлюються указом Президента "Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки" від 12.06.1995 року, тобто документом, який до законів України за визначенням віднести не можна. Отже, аналізуючи зазначене, можна сказати, що органи державної податкової служби не мають права застосувати до порушників будь-які штрафні

Слід проаналізувати вплив на малий бізнес змін, внесених до Податкового кодексу України. Окрім того, що фізичні особи-підприємці, які працюють на спрощеній системі, змушені були перейти з квартальної звітності на щомісячну, з 1 квітня 2011 року набрала чинності стаття ПКУ, згідно з якою підприємства повинні включати в свій прибуток витрати на товари та послуги фізичним особам-підприємцям, які працюють за спрощеною системою. Це робить невигідною співпрацю з фізичними особами-підприємцями.

Оскільки малий і середній бізнес забезпечує роботою п'яту частину працездатного населення, згорання підприємництва на 10 % призвело до різкого збільшення безробіття і загострення соціально-економічної ситуації. За оцінками фахівців, кількість приватних підприємців, що припинили діяльність, склала 250 – 300 тисяч.

Нововведення стосовно малого бізнесу стало причиною збільшення рівня безробіття в Україні з 1 січня по 1 березня 2011 року на 13,2 %, хоча офіційний показник кількості безробітних на 1 березня (близько 617 тисяч), є дуже заниженим і не відображає реальної ситуації [5, с. 18].

Розглядаючи приклади розвинених країн, можна зазначити, що мале підприємство може розвиватися й виконувати свій соціально-економічний обов'язок лише за умови всебічної підтримки з боку держави. Сприяння та підтримка малого підприємництва є самостійною складовою державної економічної політики в багатьох країнах. Тому існують спеціальні державні органи підтримки малого бізнесу. Наприклад: в Японії – Національна адміністрація малого бізнесу; у США – Адміністрація малого бізнесу; у Канаді – Міністерство у справах малого бізнесу; в Бельгії, Люксембурзі – Міністерство середнього класу; в Росії – Державний комітет Російської Федерації з підтримки та розвитку малого підприємництва, у США – Адміністрація малого бізнесу тощо.

Місцеві органи влади також надають всебічну підтримку малим підприємствам. Діє спеціальне законодавство, яке врегулює комплекс питань підтримки малого підприємництва. Реалізується також система державних програм фінансового, технологічного, зовнішньоекономічного, консультативного, кадрового сприяння малим підприємствам.

Слід зазначити, що важелі, які застосовуються в економічній політиці розвинених країн, є дійовими лише за умов ринкового середовища, яке наближається до досконалого. Тому застосування світового досвіду для перехідних суспільств, яким є українське, досить обмежене.

Тому аналіз світового досвіду слід розглядати через певну модель господарського розвитку, яка є сукупністю елементів, що забезпечують функціонування економіки в їхньому взаємозв'язку та взаємодії. Критеріями класифікації виступають, як правило, питома вага державної власності, її якісний склад, напрями і засоби здійснення державної політики, форми ринкових відносин тощо [6, с. 125].

Отже, на сьогоднішній день стан малого підприємництва в Україні майже повністю залежить від держави. З одного боку, держава регулює відносини між підприємцями та визначає місце малого бізнесу в системі економічних відносин, а з іншого, складна та непослідовна система державної реєстрації підприємців і недосконалий Податковий кодекс не дають можливості для подальшого розвитку та вдосконалення малого бізнесу.

Автор вважає, що для подальшого розвитку малого бізнесу доцільно було б вжити певних заходів. По-перше, створити окремий виконавчий орган при Верховній Раді України, який би займався виключно економічними та соціальними проблемами підприємців. Наявність таких установ у інших країнах показала їх ефективність та необхідність. По-друге, необхідно розробити гнучку систему пільг та субсидій не лише для великих підприємств та юридичних осіб, а й для підприємців-фізичних осіб. Доопрацювання Податкового кодексу також сприяло б розвитку підприємництва. Тому можна зробити висновок, що стан малого підприємництва у майбутньому повністю залежить від продуманих та виважених дій держави сьогодні.

Наук. керівн. Зайцева І. С.

Література: 1. Конституція України. – К. : Ірпінь, 2000. – 50 с. 2. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців : Закон України від 15 травня 2003 року № 755-IV // ВВР. – 2003. – № 5. 3. Лист 16.04.2010 р. № 4849 Про надання роз'яснення щодо пакетів документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи. – К. : Прапор, 2010. – 10 с. 4. Постанова від 26 квітня 2007 року № 667 Про затвердження Положення про Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва. – К. : Прапор, 2007. – 35 с. 5. Податковий кодекс продовжує руйнувати малий бізнес [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tsn.ua/groshi/podatkoviy-kodeks-prodovzhuje-ruynuvati-maliy-biznes.html>. 6. Варналії З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики / З. С. Варналії. – 4-те вид., стер. – К. : Т-во "Знання", КОО, 2008. 7. Новий Податковий кодекс викликав хвилю безробіття [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tsn.ua/groshi/noviy-podatkoviy-kodeks-viklikav-hvilu-bezrobittya.html>.